وزارت امور اقتصادی و دارایی
شماره ثبت :۱۳۶۹۲۵
تاریخ :۱۴۰۵/۰۸/۱۲

۹۵۴۳۱
۱۴۰۵ /۸/ ۱۲

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

بسم الله الرحمن الرحیم

اعضای محترم هیات دولت و دستگاه های اجرایی

بخشنامه تهیه و تنظیم لایحه بودجه سال ۱۴۰۶ کل کشور

مقدمه

اجرای قانون بودجه سال ۱۴۰۵ کل کشور همزمان است با دفاع قهرمانانه نیروهای مسلح از کیان ایران اسلامی و ایستادگی مردم سرافراز ایران زمین در برابر تهاجم دشمنان و همزمان دفاع تیم اقتصادی دولت در مقابل تهاجم گسترده دشمنان به اقتصاد ایران از طریق محاصره دریایی و تشدید انواع تحریم‌ها. به‌رغم همه فراز و فرودها، دولت چهاردهم سعی کرد تا خللی در ارائه کالاها و خدمات عمومی و اساسی ایجاد نشود و بلافاصله بازسازی تاسیسات آسیب دیده را آغاز کرده است. بودجه سال ۱۴۰۶ در شرایطی تدوین می‌شود که اقتصاد ایران همزمان با مجموعه‌ای از نااطمینانی‌ها، آثار شوک‌های اخیر ناشی از جنگ و محدودیت‌های ساختاری مواجه است. با این‌حال، تجربه سال‌های اخیر نشان داده است که اقتصاد ایران ضمن افزایش تاب‌آوری خود، از ظرفیت قابل توجهی برای سازگاری و تداوم فعالیت در شرایط فشار برخوردار است. مسئله اصلی در سال ۱۴۰۶، صرفاً عبور از شوک‌های موجود نیست، بلکه جلوگیری از تبدیل فشارهای موقت به آسیب‌های پایدار و فراهم‌کردن زمینه حفظ و بازسازی ظرفیت‌های تولید، تامین معیشت و سلامت مردم و افزایش سرمایه‌گذاری به ویژه زیرساخت‌های انرژی و تقویت رشد اقتصاد است.

ازاین‌رو، جهت‌گیری اصلی سیاست اقتصادی و مالی دولت در سال ۱۴۰۶ بر سه محور «ثبات، تاب‌آوری و بازسازی» استوار است: ثبات با هدف مهار تورم، کنترل ناترازی‌ها به ویژه در حوزه انرژی و افزایش قابلیت پیش‌بینی اقتصاد؛ تاب‌آوری برای حفظ توان اقتصاد و دولت در مواجهه با شوک‌ها و صیانت از تولید، اشتغال و حفظ و بهبود سطح زندگی خانوارها؛ و بازسازی برای احیای ظرفیت‌های آسیب‌دیده، تقویت سرمایه‌گذاری و فراهم‌کردن زمینه بازگشت تدریجی اقتصاد به مسیر رشد پایدار.

بر این مبنا، بخشنامه حاضر در چارچوب اسناد و قوانین بالادستی، سیاست‌های کلی نظام، قانون برنامه هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران، ضمن ترسیم شرایط و چشم‌انداز اقتصاد جهانی و ملی و بررسی سناریوهای پیش‌روی اقتصاد، سیاست‌های مالی و قواعد حاکم بر تدوین لایحه بودجه سال ۱۴۰۶ کل کشور و الزامات تنظیم پیشنهادهای بودجه‌ای دستگاه‌های اجرایی را تبیین می‌کند.

کلیه دستگاه‌های اجرایی موضوع بندهای (پ) و (ت) ماده (۱) قانون برنامه هفتم پیشرفت ، مکلفند پیشنهادهای بودجه‌ای سال ۱۴۰۶ خود را در چارچوب اولویت‌های اقتصاد ملی، سیاست‌ها و الزامات تعیین شده در این بخشنامه تنظیم و ارائه کنند.

تحلیل وضعیت و چشم‌انداز اقتصاد جهانی

وضعیت و چشم‌انداز اقتصاد جهانی در سال ۱۴۰۶ صرفاً از طریق بررسی روند متغیرهایی از قبیل رشد اقتصادی، تورم و تجارت جهانی قابل تبیین نیست، بلکه ارزیابی آن مستلزم توجه همزمان به مهم‌ترین ریسک‌های ژئوپلیتیک، تحولات بازارهای انرژی و کالا، مسیر رشد اقتصاد جهانی و نیز تغییرات ساختاری و بلندمدت در الگوی تولید، تجارت و سرمایه‌گذاری جهانی است. در شرایط کنونی، استمرار نااطمینانی‌های ژئوپلیتیک و تجاری، افزایش ریسک‌های

مرتبط با امنیت انرژی و شرایط حاکم بر مسیرهای اصلی تجارت بین‌الملل به‌ویژه تنگه هرمز و آثار آن بر رشد اقتصادی و تورم در کشورهای مختلف، در کنار تداوم سرمایه‌گذاری در فناوری‌های جدید، به‌ویژه هوش مصنوعی، مهم‌ترین عوامل شکل‌دهنده چشم‌انداز اقتصاد جهانی محسوب می‌شوند. اهمیت تنگه هرمز تنها به بازار نفت خام محدود نبوده و طیف قابل توجهی از زنجیره‌های تأمین انرژی، پتروشیمی و نهاده‌های تولید جهانی به استمرار فعالیت این مسیر وابسته است. ازاین‌رو، نه تنها نقشی تعیین‌کننده برای کشورهای صادرکننده انرژی داشته، بلکه برای اقتصادهای بزرگ واردکننده نفت و سایر کالاهای انرژی‌بر نیز حائز اهمیت است.

در کنار ریسک‌های کوتاه‌مدت، ساختار اقتصاد جهانی نیز در حال تغییر است. در سال‌های اخیر، سهم برخی اقتصادهای نوظهور، به‌ویژه چین و هند، در تولید جهانی افزایش یافته و در مقابل، سهم اقتصاد آمریکا از تولید جهانی کاهش یافته است. این تحول بیانگر تداوم تغییر تدریجی وزن اقتصاد جهانی به سمت آسیا و افزایش اهمیت این منطقه در تجارت و تقاضای جهانی است.

علاوه بر موارد فوق‌الذکر، اقتصاد جهانی در معرض مجموعه‌ای از **ابرروندهای ساختاری** قرار دارد که در سال‌های آینده جهت‌گیری تولید، سرمایه‌گذاری و تجارت را تعیین خواهند کرد. **پنج ابرروند اقتصاد جهانی عبارتند از: گذار سبز و تحول انرژی** (حرکت به سمت کربن‌زدایی و انرژی‌های پاک و درنتیجه تغییر الگوی تقاضای انرژی و مزیت‌های رقابتی صنایع)، **تحولات حوزه هوش مصنوعی و دیجیتالی‌شدن اقتصاد** (تحول فناوری تولید و افزایش نقش داده و هوش مصنوعی)، **بازآرایی زنجیره‌های ارزش جهانی** (تحت تأثیر ملاحظات ژئواکونومیک، افزایش توجه به تاب‌آوری زنجیره تأمین و جابجایی جغرافیایی تولید، مسیرهای تجارت، سرمایه‌گذاری)، **تحولات جمعیتی و آینده بازار کار** و درنهایت **تحول نظام‌های غذایی و کشاورزی** (افزایش تقاضای غذایی، فرآوری بیشتر مواد غذایی و ضرورت سازگاری با تغییرات اقلیمی). این ابرروندها نشان می‌دهند که جهت‌گیری اقتصاد جهانی صرفاً تابع چرخه‌های کوتاه‌مدت رکود و رونق نیست، بلکه ساختار تولید، سرمایه‌گذاری و تجارت جهانی نیز در حال تغییر بوده و از این منظر، به‌تدریج ترکیب فرصت‌ها و ریسک‌های پیش‌روی کشورها بازتعریف می‌شود. یکی از مهم‌ترین نشانه‌های این تحول ساختاری، افزایش نقش هوش مصنوعی در تجارت و سرمایه‌گذاری جهانی است. در سال‌های اخیر، سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌های دیجیتال رشد قابل توجهی داشته و مراکز داده به مهم‌ترین پیشران این روند تبدیل شده‌اند.

از این منظر، تحولات اقتصاد جهانی برای اقتصاد ایران، همزمان واجد **ریسک و فرصت** است. از یک سو، وابستگی اقتصاد ملی به صادرات انرژی، آن را نسبت به تحولات امنیتی آسیب‌پذیر می‌کند و از سوی دیگر، افزایش قیمت جهانی نفت و گاز ناشی از محدودیت عرضه می‌تواند در کوتاه‌مدت زمینه افزایش درآمدهای صادراتی را فراهم نماید. در کنار این موضوع، تغییر جهت سرمایه‌گذاری جهانی به سمت فناوری‌های نوین، زیرساخت‌های دیجیتال، صنایع راهبردی و زنجیره‌های تأمین تاب‌آور، محیط جدیدی را برای تعامل اقتصاد ایران با اقتصاد جهانی در سال‌های پیش‌رو شکل خواهد داد.

تحلیل وضعیت و چشم‌انداز اقتصاد ملی

اقتصاد ایران در سال‌های اخیر در معرض مجموعه‌ای از شوک‌های داخلی و خارجی، از جمله تشدید تحریم‌ها، افزایش نااطمینانی، محدودیت‌های مالی و تجاری و در نهایت وقوع جنگ قرار گرفته است. بااین‌حال، اقتصاد ایران

طی این دوره توانسته است با اتکا به ظرفیت‌های داخلی، سازوکارهای تطبیق با محدودیت‌های خارجی و استمرار فعالیت بخش‌های مختلف اقتصادی، بخشی از ظرفیت تولید، اشتغال و تجارت خود را حفظ کند. از این منظر، یکی از ویژگی‌های مهم اقتصاد ایران در شرایط تحریم و فشار خارجی، ارتقاء توان تاب‌آوری است. البته، استمرار این وضعیت به معنای مصونیت اقتصاد در برابر فرسایش نیست، بلکه تداوم فشارها، در صورت عدم تقویت ظرفیت‌های تولید و سرمایه‌گذاری، می‌تواند به تدریج ظرفیت‌های موجود برای تاب‌آوری را نیز تضعیف کند.

مسئله اقتصاد ایران در حال حاضر صرفاً مدیریت افت‌وخیزهای کوتاه‌مدت نیست؛ بلکه حفظ ثبات، جبران فرسایش ظرفیت‌های تولید و بازگرداندن اقتصاد به مسیر رشد پایدار است. از این منظر، جهت‌گیری لایحه بودجه سال ۱۴۰۶ بر سه محور به هم پیوسته استوار می‌شود: «**ثبات**» برای مهار بی‌ثباتی‌های اقتصاد کلان، «**تاب‌آوری**» برای افزایش توان اقتصاد در مواجهه با شوک‌های آتی و «**بازسازی**» برای احیای سرمایه و ظرفیت‌های تولید.

بررسی عملکرد اقتصاد ایران در سال‌های اخیر، نشان می‌دهد که رشد اقتصادی، علی‌رغم بهبودهای مقطعی، از نوسان بالا و سطحی پایین‌تر از ظرفیت بالقوه اقتصاد برخوردار بوده است. یکی از مهم‌ترین عوامل شکل‌دهنده این فاصله، تضعیف تدریجی سرمایه‌گذاری و فرسایش موجودی سرمایه در اقتصاد است. در چنین شرایطی، تجاوز آمریکایی-صهیونیستی علیه کشورمان، شوک جدیدی به اقتصاد کشور وارد کرده و کاهش ظرفیت تولید و افزایش ناترازی در بخش‌های آسیب دیده از جنگ را تشدید کرده است.

الگوی رشد اقتصاد ایران در دوره‌های گذشته عمدتاً بر انباشت سرمایه فیزیکی استوار بوده و نقش بهره‌وری و نوآوری در ایجاد رشد پایدار محدود و عملا ناچیز بوده است. بنابراین، تضعیف سرمایه‌گذاری نه تنها بر سطح تولید فعلی، بلکه بر ظرفیت رشد اقتصاد در سال‌های آینده نیز اثرگذار خواهد بود. از این منظر، توقف روند فرسایش سرمایه، نوسازی ظرفیت‌های موجود و فراهم‌کردن زمینه سرمایه‌گذاری در فناوری و نوآوری به ویژه برای بهبود بهره‌وری، از الزامات اصلی بازگشت اقتصاد به مسیر رشد پایدار محسوب می‌شود.

تحولات بازار کار نیز تصویری از تاب‌آوری اولیه و افزایش آسیب‌پذیری پس از شوک حاصل از تجاوز علیه کشورمان را ارائه می‌کند. از این رو، در سال ۱۴۰۶ حفظ اشتغال موجود، جلوگیری از تعطیلی بنگاه‌های فعال، تسهیل بازگشت بنگاه‌های آسیب‌دیده و تمرکز حمایت‌ها بر بنگاه‌ها و فعالیت‌هایی که ظرفیت حفظ یا احیای اشتغال دارند، بخشی از فرآیند بازسازی اقتصاد خواهد بود. در شرایط موجود، جلوگیری از کاهش ظرفیت اشتغال موجود به ویژه در بخش خصوصی، به اندازه ایجاد فرصت‌های شغلی جدید اهمیت دارد.

در کنار این شرایط، تورم بالا که یکی از مشکلات ساختاری اقتصاد ایران بوده، با بروز شوک جنگ تشدید شد، به‌نحوی‌که در ماه‌های اخیر، آثار اقتصادی جنگ و محاصره دریایی از عوامل مهم تشدید فشارهای تورمی بوده‌اند. تورم در اقتصاد ایران حاصل برهم‌کنش عوامل ساختاری، سیاستی و شوک‌های برون‌زا بوده است. این تحولات بیانگر آن است که فشار تورمی در شرایط فعلی صرفاً یک پدیده گذرا و ناشی از یک شوک منفرد نیست و مهار آن نیازمند توجه همزمان به سمت تقاضا، سمت عرضه، انتظارات و نحوه تأمین مالی دولت است.

برآیند تداوم تورم بالا و شوک‌های اقتصادی، در نهایت در سطح رفاه و قدرت خرید خانوارها منعکس شده است. علی‌رغم احیا و گسترش پرداخت‌های حمایتی دولت در سال‌های اخیر به‌ویژه اجرای طرح کالابرگ الکترونیکی، این انتقالات نتوانسته است آثار انباشته چندین سال تورم و تحریم را به طور کامل جبران کند. در نتیجه، متوسط هزینه کل خانوارهای شهری و روستایی به قیمت ثابت در سال ۱۴۰۴ نسبت به سال ۱۴۰۰ کاهش یافته است.

برآیند این تحولات نشان می‌دهد که مسئله اصلی سیاست‌گذاری اقتصادی در سال ۱۴۰۶ صرفاً مدیریت نوسانات کوتاه‌مدت اقتصاد نیست؛ بلکه باید همزمان از تشدید بی‌ثباتی‌های اقتصاد کلان جلوگیری شود، روند فرسایش ظرفیت‌های تولیدی و زیرساختی متوقف گردد و زمینه لازم برای بازگشت تدریجی اقتصاد به مسیر رشد پایدار برای بهبود پایدار معیشت مردم فراهم آید.

سناریوهای پیش‌روی اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۶

با توجه به سطح بالای نااطمینانی‌های داخلی و خارجی، ارائه یک پیش‌بینی نقطه‌ای از وضعیت اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۶ نمی‌تواند تصویر کاملی از چشم‌انداز اقتصادی کشور ارائه کند. ازاین‌رو، برای تدوین بودجه ۱۴۰۶، چشم‌انداز اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۶ بر مبنای دو سناریوی **تداوم وضع موجود و بهبود شرایط** مد نظر قرار گرفته است. هدف از این سناریوها، شناسایی متغیرهای کلیدی مؤثر بر منابع و مصارف دولت و طراحی سیاست‌های اقتصادی برای تغییر مسیر متغیرهای نامطلوب است. در سناریوی تداوم وضع موجود، فرض بر آن است که محدودیت‌های تحریمی، محاصره دریایی و شرایط منطقه‌ای در سطح فعلی استمرار داشته باشد. در این سناریو، سیاست مالی بر جلوگیری از تعمیق فرسایش ظرفیت‌ها، استفاده هدفمند از منابع محدود و افزایش بهره‌وری برای بازسازی و سرمایه‌گذاری متمرکز خواهد بود. در سناریوی بهبود شرایط، فرض بر بهبود نسبی و تدریجی شرایط داخلی و خارجی، کاهش محدودیت‌های تجاری و مالی، تثبیت شرایط امنیتی و افزایش امکان دسترسی به منابع ارزی است. در این سناریو، رفع کامل محاصره یا بخش عمده محدودیت‌های تجاری و کشتیرانی نیز می‌تواند موجب کاهش هزینه و زمان حمل‌ونقل و بهبود دسترسی به بازارهای صادراتی و وارداتی شود. در این شرایط، افزایش دسترسی به منابع ارزی، بهبود تجارت خارجی و کاهش نااطمینانی می‌تواند زمینه بازگشت تدریجی فعالیت‌های اقتصادی و سرمایه‌گذاری را به مسیر رشد پایدار فراهم کند.

اولویت‌های اقتصاد ملی در سال ۱۴۰۶

با توجه به شرایط اقتصاد کشور، آثار ناشی از شوک‌های اخیر و ضرورت حفظ ثبات و ظرفیت‌های تولیدی، اولویت‌های اقتصادی و بودجه‌ای در سال ۱۴۰۶ به شرح زیر است.

۱) **مهار تورم و حفظ ثبات اقتصادی:** مهار تورم و جلوگیری از تشدید فشارهای قیمتی، در صدر اولویت‌های سیاست اقتصادی قرار خواهد داشت. تأمین آثار ناشی از کاهش درآمدهای نفتی و محدودیت منابع مالی دولت تا حد امکان از مسیرهای غیرتورم‌زا انجام خواهد شد و سیاست‌های حمایتی از معیشت خانوارها نیز به گونه‌ای طراحی و تأمین مالی شود که موجب تشدید فشارهای تورمی نشود.

۲) **جلوگیری از فرسایش ظرفیت تولیدی و حفظ ظرفیت‌های موجود در بخش خصوصی:** در شرایط محدودیت منابع و اختلال در زنجیره تأمین، اولویت سیاست اقتصادی، جلوگیری از کاهش بیشتر ظرفیت تولید خواهد بود. رفع اختلال در تأمین نهاده‌ها و مواد اولیه از طریق تنوع بخشی به مسیرهای تجاری، حمایت از تداوم فعالیت بنگاه‌های دارای ظرفیت تولید و تسریع بازگشت واحدها و ظرفیت‌های تولیدی آسیب‌دیده به مدار فعالیت، محور اقدامات این حوزه خواهد بود. بخشی از منابع به‌صورت هدفمند برای ضمانت اعتباری، تأمین مالی زنجیره‌ای، پوشش ریسک صادرات، سرمایه در گردش صنایع راهبردی، توسعه لجستیک و حمایت از بنگاه‌هایی که قابلیت حفظ بازار صادراتی و پیوند با زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای دارند، اختصاص پیدا می‌کند.

۳) **بازسازی و بهسازی زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های آسیب‌دیده:** بازسازی و بهسازی زیرساخت‌ها و تأسیسات آسیب‌دیده و رفع گلوگاه‌های زیرساختی، از اولویت‌های اصلی سرمایه‌گذاری عمومی خواهد بود. با توجه به محدودیت منابع، در تخصیص اعتبارات از پراکندگی میان طرح‌های متعدد اجتناب کرده و بر طرح‌هایی متمرکز خواهد شد که بیشترین اثر را بر حفظ و افزایش ظرفیت تولید، اشتغال و تاب‌آوری اقتصادی به ویژه در بخش خصوصی دارند.

۴) **حفظ و تقویت اشتغال:** با توجه به اهمیت حفظ اشتغال موجود در شرایط کاهش فعالیت اقتصادی، سیاست‌های اشتغال‌زایی بیش از ایجاد اشتغال جدید، بر صیانت از اشتغال موجود و جلوگیری از خروج نیروی کار از فعالیت اقتصادی متمرکز می‌شود. در این چارچوب، تسهیلات تکلیفی اشتغال‌زا در بودجه با اولویت حفظ اشتغال موجود و پشتیبانی از بنگاه‌های دارای ظرفیت تداوم فعالیت جهت‌دهی خواهد شد.

۵) **حمایت هدفمند از سطح زندگی خانوارها:** حمایت از سطح زندگی خانوارها با تمرکز بر گروه‌های هدف و کم‌برخوردار دنبال خواهد شد. در این چارچوب، منابع حمایتی با هدف افزایش اثربخشی و کاهش هدررفت، به سمت خانوارهای واجد شرایط هدایت خواهد شد.

۶) **تقویت تاب‌آوری اقتصادی در برابر شوک‌های خارجی:** افزایش تاب‌آوری اقتصاد در برابر شوک‌های خارجی و محدودیت‌های احتمالی در تأمین منابع و نهاده‌ها، مستلزم افزایش کارایی و انعطاف‌پذیری هزینه‌های دولت است. در این راستا، توسعه سازوکارهای پرداخت به ذی‌نفع نهایی، اولویت‌بندی هزینه‌های ضروری و اجتناب‌ناپذیر و اجرای برنامه‌های کاهش هزینه، از جمله دورکاری کارکنان دولت و صرفه‌جویی در مصرف انرژی به تفکیک دستگاه‌ها، مورد تأکید قرار خواهد گرفت.

سیاست مالی دولت در سال ۱۴۰۶

مهم‌ترین متغیر داخلی برای کشور در ادامه سال ۱۴۰۵ و سال آینده تقویت تاب‌آوری سیاسی- اجتماعی در برابر جنگ تمام عیار اقتصادی است. ماموریت اصلی سیاست‌های اقتصادی دولت و به ویژه بودجه سال ۱۴۰۶ کل کشور، حفظ و تقویت انسجام سیاسی و اجتماعی داخلی خواهد بود. از منظر بودجه‌ریزی، شرط دستیابی به این هدف مهم، افزایش اختیارات سیاستی دولت در شرایط عدم‌قطعیت شدید است که سازوکار آن در لایحه بودجه پیش‌بینی خواهد شد.

در این چارچوب، سیاست مالی ضمن ایفای نقش تثبیت‌کننده و جلوگیری از تشدید تورم و ناترازی‌های مالی، با افزایش انضباط و کارایی هزینه‌های عمومی و اولویت‌بندی منابع، اعتبارات محدود دولت را به سمت فعالیت‌ها و سرمایه‌گذاری‌هایی هدایت خواهد کرد که بیشترین اثر را بر حفظ و احیای ظرفیت تولید، رشد اقتصادی، اشتغال، بازسازی زیرساخت‌ها و افزایش رفاه خانوارها دارند. بر این اساس، به‌منظور تحقق اولویت‌های اقتصاد ملی و تبدیل آن‌ها به الزامات حاکم بر تدوین، تخصیص و اجرای بودجه سال ۱۴۰۶ کل کشور، سیاست‌های زیر مبنای تنظیم بودجه عمومی قرار می‌گیرد:

۱) تقویت بنیه دفاعی کشور و بهبود معیشت نیروهای مسلح، بهبود معیشت کادر درمان و معلمان شریف و کاهش فاصله حقوق و مزایا بین کارکنان دولت در سطح ملی و استانی.

۲) انضباط و صرفه‌جویی حداکثری در مخارج جاری دولت و شرکت‌های دولتی و محدودیت رشد آن.

۳) تغییر قاعده تسهیم عواید حاصل از صادرات منابع نفت، گاز و فرآورده‌های نفتی در سناریوهای مختلف پیش‌روی اقتصاد ایران.
۴) تأمین مالی افزایش عرضه خدمات دولت و سرمایه‌گذاری‌ها با استفاده از ظرفیت‌های ماده ۱۰۵ قانون برنامه هفتم پیشرفتا، توسعه سازوکار مشارکت عمومی- خصوصی و جلب مشارکت نهادهای عمومی غیردولتی.
۵) حفظ ظرفیت واکنش دولت به شوک‌ها از طریق تدوین شیوه‌های جایگزین تجهیز منابع دولت مبتنی‌بر سازوکارهای جدید مالیاتی و دارایی‌های دولت.
۶) انضباط در ایجاد تعهدات جدید در حوزه اعتبارات هزینه‌ای و اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای.
۷) اولویت‌بندی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مبتنی‌بر تحقق سناریوهای پیش‌بینی‌شده.
۸) مدیریت ناترازی انرژی از طریق بهینه‌سازی مصرف، کاهش شدت انرژی، اصلاح الگوی مصرف، توسعه سازوکارهای مدیریت تقاضا و افزایش بهره‌وری.
۹) هدایت هدفمند منابع و مشوق‌های مالی به سمت سرمایه‌گذاری در فناوری، نوآوری و سرمایه انسانی، با هدف کاهش وابستگی رشد اقتصادی به انباشت سرمایه فیزیکی و همسویی با روندهای جدید سرمایه‌گذاری جهانی، به‌ویژه در حوزه‌های فناوری‌های نوین و هوش مصنوعی.

الزامات اجرایی تنظیم لایحه بودجه

با توجه به سیاست‌های مالی حاکم بر تنظیم لایحه بودجه سال ۱۴۰۶ کل کشور، الزامات اجرایی تنظیم لایحه بودجه و ارائه پیشنهادهای بودجه‌ای توسط دستگاه‌های اجرایی به شرح زیر خواهد بود:

- **استقرار بودجه‌ریزی مبتنی‌بر عملکرد**: در اجرای بند (الف) ماده (۱۸) قانون برنامه هفتم پیشرفت درخصوص استقرار تدریجی نظام بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد، وزارتخانه‌های بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، آموزش‌وپرورش، علوم، تحقیقات و فناوری، و تعاون، کار و رفاه اجتماعی به عنوان دستگاه‌های سیاست‌گذار مشمول این نظام، موظفند در چارچوب برنامه راهبردی سه ساله وزارتخانه متبوع، برای تحقق شاخص‌های عملکردی مورد توافق با سازمان برنامه و بودجه کشور برنامه‌ریزی نموده و برنامه‌های عملیاتی دستگاه‌های اجرایی تابعه و وابسته را تدوین و ارائه کنند.
- **انطباق پیشنهادهای بودجه‌ای با سیاست مالی و اولویت‌های ملی**: دستگاه‌های اجرایی مکلفند پیشنهادهای بودجه‌ای خود را در چارچوب اولویت‌های اقتصاد ملی، سیاست مالی دولت و قواعد مالی تعیین‌شده در این بخشنامه تنظیم کنند، به‌گونه‌ای که نحوه نقش‌آفرینی و مشارکت هر دستگاه در تحقق اهداف و اولویت‌های تعیین‌شده به‌صورت شفاف قابل ارزیابی باشد.
- **رعایت پایداری مالی، محدودیت‌های میان‌مدت و مدیریت نقدینگی:** تصمیمات بودجه‌ای سال ۱۴۰۶ نباید صرفاً بر مبنای آثار مالی یک‌ساله ارزیابی شوند. ازاین‌رو، دستگاه‌های اجرایی مکلفند آثار پیشنهادهای خود بر منابع و مصارف دولت، تراز عملیاتی، کسری بودجه، نیازهای تأمین مالی و بدهی دولت در سال‌های بعد را نیز مورد توجه قرار دهند. همچنین، به منظور افزایش قابلیت پیش‌بینی جریان نقد، کاهش ناترازی‌های کوتاه‌مدت و تقویت توان دولت برای مواجهه با شوک‌های مالی، تصمیمات بودجه‌ای و تأمین مالی بایستی با لحاظ زمان تحقق درآمدها، زمان‌بندی پرداخت تعهدات، ظرفیت نقدی دولت و الزامات پایداری مالی اتخاذ شود.

- **انضباط مخارج و بازآرایی هزینه‌ها**: با توجه به محدودیت رشد مخارج و ضرورت ارتقای بهره‌وری هزینه‌های عمومی، دستگاه‌های اجرایی و همچنین شرکت‌های دولتی مکلفند پیش از ارائه پیشنهاد برای افزایش اعتبارات، ساختار هزینه‌های موجود را بازبینی و فعالیت‌ها و هزینه‌های کم‌اولویت، کم‌اثر، موازی و فاقد توجیه کافی را شناسایی و نسبت به حذف، ادغام، کاهش یا اصلاح آن‌ها اقدام کنند. همچنین، ایجاد ردیف، برنامه یا فعالیت جدید باید پس از بازنگری در اولویت‌های موجود و در چارچوب سقف‌ها و قواعد مالی دولت صورت گیرد و افزایش خالص مخارج و تعهدات جدید، تا حد امکان از محل حذف، کاهش یا بازتخصیص هزینه‌های کم‌اثر موجود تأمین شود. دستگاه‌ها نیز موظفند مخارج جدید، صرفه‌جویی‌های قابل تحقق و منابع قابل بازتخصیص را به تفکیک و همراه با آثار مالی آن‌ها در سال ۱۴۰۶ و سال‌های بعد ارائه کنند.
- **اولویت‌بندی طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای**: اولویت طرح‌ها باید با توجه به میزان پیشرفت فیزیکی و مالی، امکان بهره‌برداری و ایجاد ظرفیت در کوتاه‌مدت، آثار آن‌ها بر تولید، اشتغال و بهره‌وری، نقش در رفع گلوگاه‌های زیرساختی، اهمیت برای تاب‌آوری اقتصادی و زیرساختی، هزینه‌های بهره‌برداری و نگهداری، ظرفیت تأمین مالی دولت و امکان جذب منابع غیردولتی و مشارکت بخش خصوصی تعیین شود؛ به‌گونه‌ای که تکمیل طرح‌های نیمه‌تمام و اولویت‌دار بر ایجاد طرح‌های جدید مقدم بوده و از پراکنده‌سازی منابع میان تعداد زیادی از طرح‌ها اجتناب شود.
- **اهرم‌کردن منابع عمومی و توسعه تأمین مالی غیردولتی**: با توجه به محدودیت ظرفیت مالی دولت و ضرورت حفظ فضای مالی برای سرمایه‌گذاری‌های اولویت‌دار، دستگاه‌های اجرایی مکلفند در تنظیم پیشنهادهای طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای خود، ظرفیت منابع غیردولتی و امکان به‌کارگیری روش‌های تأمین مالی ترکیبی را متناسب با ماهیت و ویژگی‌های هر طرح مورد بررسی قرار دهند. در این چارچوب، منابع عمومی باید تا حد امکان در نقش منبع اهرمی برای جذب و فعال‌سازی بخش خصوصی به‌کار گرفته شوند و از تخصیص کامل منابع عمومی به طرح‌هایی که از ظرفیت تأمین مالی غیردولتی برخوردارند، اجتناب شود.
- **استقرار نظام نوین درآمد ـ هزینه استان‌ها و ارتقای نقش و سهم استان‌ها در بودجه**: در اجرای بند (پ) ماده (۱۷) قانون برنامه هفتم پیشرفت، سازمان برنامه و بودجه کشور موظف است با همکاری دستگاه‌های ذی‌ربط، سازوکارهای لازم برای تفکیک وظایف و اختیارات ملی و استانی، تقویت درآمدهای پایدار استان‌ها، ایجاد سازوکارهای انگیزشی و بازگشت نظام‌مند بخشی از درآمدهای مازاد وصولی به استان‌ها را در چارچوب آیین‌نامه اجرایی مربوط مستقر نماید.
- **تقویت درآمدهای پایدار و کاهش وابستگی به منابع ناپایدار**: افزایش درآمدهای مالیاتی از طریق گسترش پایه‌های مالیاتی، کاهش فرار و اجتناب مالیاتی، ارتقای نظام شناسایی و وصول و بازنگری در معافیت‌ها و ترجیحات غیرضرور دنبال خواهد شد و از افزایش فشار مالیاتی بر فعالیت‌های مولد و بنگاه‌های آسیب‌دیده از جنگ اجتناب می‌شود.
- **تمرکز حمایت‌های مالی بر ارتقای بهره‌وری و ظرفیت رشد**: اعتبارات، تسهیلات و مشوق‌های مالی دولت در حوزه تولید و سرمایه‌گذاری، با اولویت فعالیت‌های مرتبط با فناوری، نوآوری، تحقیق و توسعه و سرمایه انسانی و بر اساس میزان اثرگذاری آن‌ها بر بهره‌وری و ظرفیت رشد بلندمدت تخصیص یابد.
- **بهره‌برداری اقتصادی و مولد از دارایی‌های دولت**: دستگاه‌های اجرایی مکلفند با استفاده از ظرفیت‌های قانون تأمین مالی تولید و زیرساخت‌ها و به منظور افزایش بهره‌وری و ارزش‌آفرینی از دارایی‌های عمومی و کاهش

هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری، نسبت به شناسایی، ساماندهی و تعیین تکلیف دارایی‌های دولت اقدام نموده و حسب ماهیت و کاربری، از ظرفیت‌هایی نظیر واگذاری اموال و دارایی‌های مازاد، مولدسازی، اجاره و بهره‌برداری اقتصادی، تغییر کاربری و توسعه مشارکت با بخش خصوصی استفاده کنند.

- **پرداخت برنامه‌محور و تخصیص اعتبار به ذی‌نفع نهایی:** در اجرای بندهای (ب) و (پ) ماده (۱۳) قانون برنامه هفتم پیشرفت و با هدف تخصیص و پرداخت برنامه‌محور اعتبارات بودجه عمومی دولت، تمامی دستگاه‌های اجرایی موظفند در سال ۱۴۰۶ پرداخت اعتبارات به ذی‌نفع نهایی را از طریق سکوی یکپارچه مالی دولت اجرا نمایند. در این راستا، دستگاه‌های اجرایی مکلفند در صورت نیاز، زیربرنامه‌ها و پروژه‌های مندرج در بودجه سال ۱۴۰۶ را به‌گونه‌ای بازبینی و اصلاح کنند که تخصیص و پرداخت اعتبارات و همچنین ثبت اسناد مالی هزینه‌کرد، به تفکیک زیربرنامه، پروژه و واحد مجری امکان‌پذیر باشد.
- **تقویت امنیت و تاب‌آوری سایبری:** دستگاه‌های اجرایی اصلی (سیاست‌گذار) موظفند بخشی متناسب از اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای خود و دستگاه‌های وابسته یا تابعه را به ارتقای امنیت شبکه‌ها، زیرساخت‌ها و سامانه‌های اطلاعاتی و تقویت تاب‌آوری سایبری اختصاص دهند. همچنین، شرکت‌های دولتی موظفند برنامه‌های افزایش تاب‌آوری، ارتقای امنیت و تداوم فعالیت را در بودجه سالانه پیشنهادی خود پیش‌بینی و به تأیید مجمع عمومی برسانند.

پیوست‌ها

۱) برنامه زمان‌بندی تهیه و تنظیم لایحه بودجه سال ۱۴۰۶ کل کشور
۲) ضوابط مالی ناظر بر تنظیم بودجه سال ۱۴۰۶ کل کشور
۳) دستورالعمل تهیه و تنظیم بودجه دستگاه‌های اجرایی
۴) دستورالعمل جامع بودجه‌ریزی مبتنی بر عملکرد در چارچوب برنامه عملیاتی سالانه
۵) دستورالعمل تهیه و تنظیم بودجه شرکت‌های دولتی، بانک‌ها و موسسات انتفاعی وابسته به دولت
۶) دستورالعمل اولویت‌بندی و بازنگری اعتبارات هزینه‌ای
۷) دستورالعمل غربالگری طرح‌ها و پروژه‌های تملک دارائی‌های سرمایه‌ای
۸) دستورالعمل تنظیم تسهیلات بانکی و هزینه‌های فرابودجه‌ای

مسعود پزشکیان